

Handledning för familjer som använder alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) med sina barn

En litteraturstudie

Gun-Britt Still

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	5117
Författare:	Gun-Britt Still
Arbetets namn:	Handledning för familjer som använder AKK med sina barn. En litteraturstudie
Handledare (Arcada):	Rut Nordlund-Spiby
Uppdragsgivare:	Livskvalitetsprojektet, Arcada
<p>Sammandrag:</p> <p>Detta examensarbete är en litteraturstudie där 6 vetenskapliga artiklar har analyserats med innehållsanalys. Artiklarna har hittats via databaserna EBSCO och google scholar. Syftet med detta arbete var att belysa alternativ för hur man kan stöda familjer där ett eller flera barn kommunicerar med hjälp av alternativ och kompletterande kommunikation (AKK). Den teoretiska referensram är kommunikation, kommunikationshandledning som utbildar familjemedlemmar, empowerment inom kommunikationshandledning, grafisk alternativ och kompletterande kommunikation (GAKK) och tecken som alternativ och kompletterande kommunikation (TAKK). Frågeställningen var att på vilket sätt kan man genom kommunikationshandledning stöda familjer som använder AKK. Resultatet visade att en lyckad handledning ur familjens perspektiv innebär att man önskade sig mer handledning under hela tiden då barnet utvecklas. Man ville förbättra relationen mellan den professionella och familjerna. En metod som användes i en forskning var sagoboksläsning och att handledning åt familjen ökade barnets självständighet i användandet av AKK. Handledarens roll är att stöda närstående som igen stöder barnets utveckling. Vid handledning lärde sig familjerna mer och fick den information de behövde. Att ge människan det stöd de behöver för att själva som individ kunna identifiera vad som behöver utvecklas. Som professionella uppmärksammar vi vikten av att stöda personer som befinner sig i en utsatt situation.</p>	
Nyckelord:	AKK, familj, handledning, handledare, föräldrar, livskvalitetsprojektet
Sidantal:	48
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	14.12.2015

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Service
Identification number:	5117
Author:	Gun-Britt Still
Title:	Guidelines for the families who use AAC with their children. Literature study
Supervisor (Arcada):	Rut Nordlund-Spiby
Commissioned by:	The Quality of life project, Arcada
<p>Abstract:</p> <p>This degree is a literature review where 6 scientific papers have been analyzed using content analysis. The items have been found through EBSCO databases and google scholar. The aim of this work was to highlight the options for how to support families in which one or more children communicate using augmentative and alternative communication (AAC). My theoretical frame of reference is communication, communication tutorial educates family members, empowerment in communication tutorials, graphic augmentative and alternative communication and characters as augmentative and alternative communication. My question was how the communications tutorial can support families who uses AAC. The results showed that success tutorial from the family's perspective means that they wanted more tutorials throughout the time when the baby is developing. There was need to improve the relationship between the professional and the families. A methodology used in the research was the story book reading and tutorial for the family increased the child's independence in the use of AAC. The supervisor's role is to support relatives who then supports the child's development. Families learned more and got the information they needed. To give people the support they need for themselves as individuals to be able to identify what needs to be developed. As professionals we call attention to the importance of supporting people who find themselves in a vulnerable situation.</p>	
Keywords:	AAC, family, guidance, instructor, parents, The Quality of life project
Number of pages:	48
Language:	Swedish
Date of acceptance:	14.12.2015

INNEHÅLL

1	INLEDNING	6
1.1	Bakgrund	7
1.2	Samarbetspartner	10
1.3	Syfte och frågeställningar	11
2	Tidigare forskning	11
2.1	Användning av Alternativ och kompletterande kommunikation – AKK	12
2.2	Kommunikationspärmerna och föräldrar	12
2.3	Handledarens roll i undervisning	13
2.4	Sammanfattning av tidigare forskning	14
3	Teoretisk referensram	16
3.1	Kommunikation	16
3.2	Kommunikationshandledning utbildar familjemedlemmar	17
3.2.1	<i>Empowerment genom kommunikationshandledning</i>	19
3.2.2	<i>Grafisk alternativ och kompletterande kommunikation - GAKK</i>	20
3.2.3	<i>Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation - TAKK</i>	22
4	Metod	23
4.1	Litteraturstudie	23
4.2	Innehållsanalys	24
4.3	Tillvägagångssätt	25
4.4	Etik	26
5	Resultat	27
5.1	Alternativ och kompletterande kommunikation	28
5.2	Familj	32
5.3	Föräldrar	33
5.4	Barn	34
5.5	Handledning	34
6	Analys	37
6.1	Kommunikationshandledning stöder familjer som använder AKK	37
6.2	Sammanfattning	40
7	Diskussion	41
	Källor	44
	BILAGOR	47

Bilaga 1 – Använda databaser och sökord

Bilaga 2 – Valda artiklar

1 INLEDNING

Mitt examensarbete kommer att vara en del av livskvalitetsprojektet på Arcada. Syftet med projektet är att skapa livskvalitet i vardagen för personer i olika åldrar. Personerna i fråga kan ha funktions- och aktivitets hinder som jag som socialpedagog genom min yrkeskompetens vill göra en förbättring i genom forskningen. I detta examensarbete gör jag en litteraturstudie för att ta upp barns och familjers behov av hjälp och stöd i kommunikationen. Jag vill genom det här projektet ge fler möjligheter för barn i behov av särskilt stöd, i detta fall barn med kommunikationssvårigheter. (Arcada 2012)

Detta examensarbete är ett beställningsarbete från Folkhälsans rehabiliteringscenter och resurscentret. Folkhälsan har utbildat sin personal till kommunikationshandledare. I detta examensarbete gör jag en litteraturstudie för att kunna jämföra hur man kan stöda familjer där man använder sig av AKK. Dessa kommunikationshandledare har gått hem till familjer och lärt dem i hemmiljö att kommunicera med sina barn. I detta fall har båda föräldrarna kunnat vara med, barnet självt och om det funnits syskon så har de också haft chansen att lära sig olika sätt att kommunicera på.

Jag vill kort beskriva begreppen och förkortningarna AKK, TAKK och GAKK som jag använder i mitt arbete. AKK betyder att man har en alternativ och kompletterande kommunikation. En AKK-metod är TAKK, tecken som stöd. Tecken har olika vägar till förståelse. Tecken stannar kvar längre i motsats till talade ord som man kan göra långsammare. TAKK används av personer med grava språkstörningar. Ett annat alternativ för AKK är GAKK som är en form av grafisk kommunikation som innefattar saker, bilder och symboler. GAKK är en samling av bilder som kan stödja kommunikations- och språkutvecklingen i ett längre perspektiv. (Teckenpärlor 2014)

Mitt intresse för alternativ kommunikation fick sin start då vi i skolan hade en kurs om TAKK. I och med kursen förstod jag att denna metod är till stor hjälp i pedagogens vardag. Intresse för alternativ kommunikation har fortsatt att växa för att jag jobbat en del på daghem och märkt att det är till stor hjälp då man kan använda sig av hjälpmedel och att man kan använda dem rätt. Då ser tillbaka på mina tidigare arbetserfarenheter inser jag att jag har använt mig av GAKK inom äldreomsorgen.

Jag kommer att ta upp GAKK och TAKK i mitt arbete om alternativ kommunikation. Från föräldrarnas/den vuxnes synvinkel skall jag lyfta fram kommunikation och empowerment. Det som jag också kommer att ta upp är hur viktig handledningen är för hela familjen. Dessutom skall jag skriva om pedagogens delaktighet och kommunikationshandledarens roll i det hela.

1.1 Bakgrund

Med ökad erfarenhet av barn har mitt intresse för olika kommunikationssätt vuxit fram. Jag valde detta ämne för examensarbete med en tanke på att olika alternativa kommunikationssätt kan behövas inom andra arbetsområden. Jag blev också mera intresserad och mindre rädd att använda mig av TAKK för att vi hade under studietiden en kurs inom ämnet.

Mitt examensarbete handlar om barns och familjers kommunikation där ett eller flera barn i familjen har kommunikationssvårigheter. Valet att fokusera mig på kommunikationssätt inom familjen kommer allt från den tid jag studerade och jobbade som närstående. Vi som professionella behöver använda oss av mera tecken och bilder än vad vi egentligen ens tänker på.

Jag vill lyfta fram vikten av handledarens roll i familjen och belysa hur viktigt det är att hela familjen kan delta i stunderna där barnet/föräldern lär sig GAKK eller TAKK för att bättre kunna kommunicera med varandra. Ofta hör man att alla i familjen inte samtidigt kan delta i lärandet av olika kommunikationssätt för att man skall ta sig till ett bestämt ställe en bestämd tid. I detta fall kräver det att ena föräldern stannar hemma medan den andra går på lektion eller så är familjen tvungen att skaffa barnvakt. I kapitlet om teoretisk referensram tar jag upp hur kommunikationshandledaren skolar familjemedlemmar i användningen av GAKK och TAKK.

Då jag tänker på kommunikation och sätt att kommunicera med varandra spelar handledaren en stor roll. Handledarens viktiga roll går jag närmare in på i kapitlet om empowerment och kommunikationshandledning.

Min tanke med detta examensarbete är att få en inblick i olika kommunikationsmetoder och att lyfta fram hela familjens betydelse inom lärandet av kommunikationssätt. Som blivande pedagog tror jag på vikten av att kunna uttrycka sig med annat än vårt språk.

Det finns GAKK, TAKK och BLISS (symboler och hjälptecken, med BLISS hjälp kan man producera många grammatikaliska uttryck) som kompletterande kommunikationssätt men för att avgränsa kommer jag att närmare gå in på GAKK och TAKK. (Papunet 2015)

En liten del av befolkningen och barnen är i behov av AKK. Kompetensen för AKK har ökat. Det svåra är hur man skall gå tillväga i alla enskilda fall. Ansvaret över barnet på lång sikt är också en utmaning i sig. Ofta löser man problemen med samarbete, kunskap och engagemang från olika instanser. (Heister Trygg 2012: 9)

Det krävs ofta specialkunnande av pedagogerna när de kommer i kontakt med dessa barn, oftast krävs det annorlunda kunnande än vad andra pedagoger har. Det är oftast fråga om barn som är svårbedömda och det gör arbetet ännu svårare. Ofta krävs det vidareutbildningar och erfarenhet. Barn med kommunikationssvårigheter behöver samverka med flera olika yrkesgrupper. (Heister Trygg 2012: 9-10)

Med mera erfarenhet har man ökat sin kunskap inom AKK kring lärandet och dessutom har metoderna blivit bättre. För alla som kommer i kontakt med barnet under dess livstid, från familj till alla som är "anställda", så finns det konkreta utmaningar i den pedagogiska vardagen. Då man jobbar med barn så måste man tänka och anpassa sig till att barns lärande tar längre tid, barnet anstränger sig mer, avsaknad av tal är en utmaning, man behöver framtidsperspektiv (pedagogen behöver uppnå inflytande, kommunikation, delaktighet, självständighet), kamrater behövs, barnet har svårt att visa sina kunskaper och förmågor, barnet behöver kunna kommunicera med andra barn och vuxna på sitt eget kommunikationssätt men vården av barnet som t.ex. lyft, undervisning, toalettbesök riskerar att ta överhand. (Heister Trygg 2012: 10-11)

Boel Heister Trygg (2012: 12-15) menar att man klara av sitt jobb som pedagog bara det finns motivation och intresse och att man dessutom har övrig kunskap som pedagog. Man kommer också långt med att iaktta andras erfarenheter och att öppet ta emot den kunskapen. En viktig regel enligt Heister Trygg är att ha roligt när man jobbar, då trivs alla bättre. Kroppsspråket i detta kommunikationssätt är viktigt. Med kroppsspråket kan man påverka barnet negativt. T.ex. irritation och suckar då man hämtar hjälpmedel påverkar barnet ofta negativt.

För att nå ett så bra resultat som möjligt så krävs det en god fysisk miljö. Man kan inte alltid ändra sin miljö men då gör man bäst i att se fördelar istället för nackdelarna med miljön. När man tänker på miljön är närheten till andra barn viktig. (Heister Trygg 2012:16–20)

Heister Trygg (2012: 21-23) beskriver kommunikation som mänskligt samspel. Då vi kommunicerar gör vi det med hjälp av språk, tal, gester, kroppsspråk, ljud och mimik. De viktigaste elementen i kommunikationen är tal och språk. Kommuniera betyder "att dela". Därför är kommunikationen beroende av samspel mellan flera individer. Kommunikation används i begreppet "Alternativ och Kompletterande Kommunikation". AKKs behov uppstår då barnet har svårigheter att använda språk och tal. Vi använder ofta citatet "Han kan inte kommunicera". Alla kommunicerar. Kommunikationen börjar så fort människor möts.

Boel Heister Trygg (2012: 21-27) beskriver kropps-, sinnesnära och manuella AKK-former som b.l.a. gester, tecken som AKK, ljud, förflyttning, mimik, sinnen, naturliga reaktioner m.m. I AKK finns former som ger möjlighet till språk och att kombinera symboler till meningar. Alla former är ändå inte språkliga. Det finns ett tydligt samband mellan talade ord och tecken. Då man väljer en AKK-form ska den motsvara barnets behov. Ofta används den valda AKK metoden för hela livet, men man kan också ha andra fungerande former bredvid som stöd under en period.

1.2 Samarbetspartner

Min uppdragsgivare är livskvalitetsprojektet vid Arcada som samarbetar med andra yrkeshögskolor från de nordiska länderna Norge och Danmark. Syftet med projektet är att skapa livskvalitet i vardagen för personer i olika åldrar. Personerna i fråga kan ha funktions- och aktivitetshinder som jag som socialpedagog genom min yrkeskompetens vill förbättra genom studien. Folkhälsan har gett det här uppdraget till livskvalitetsprojektet. (Arcada 2012)

För att Folkhälsan är en del av livskvalitetsprojektet vill jag kort presentera Folkhälsan som organisation. Folkhälsan är en organisation som grundades 1921. Folkhälsan har kombinerat vetenskapliga forskningar med hälsofrämjande arbete. Folkhälsan finns på olika håll i Svenskfinland med olika möjligheter för att ordna seminarier, rekreationer och konferenser. Folkhälsan ordnar handledning som riktar sig till familjer med barn eller ungdomar med olika svårigheter och behov. Man jobbar på Folkhälsan med att tillsammans komma fram till lösningar och strukturer. Folkhälsans målsättning är att tänka på föräldrarna och utgå från att hitta lösningar till vardagliga utmaningar. Tillfällena för handledningarna ingår i det mångprofessionella teamet. Teamets specialkunnande är barn med t.ex. kontakt-, kommunikations- och inlärningssvårigheter. Finlandssvenska familjer kan få handledningstillfällena på svenska såväl hemma som på mottagningen för barn, unga och familjer. (Folkhälsan 2014)

Handledningen utgår från familjen, barnens behov och den interna samverkan. Personalen vid Folkhälsan strävar till att stöda föräldrarna och övriga familjemedlemmar i delaktigheten i allt som gäller barnet. Personalens/handledarnas målsättning är att stärka hela familjen genom att hitta styrkorna och möjligheterna i det dagliga livet. En viktig del av att jobba med barnet är barnets närmiljö. (Folkhälsan 2014)

Målsättningen med handledningen är att hjälpa föräldrarna att hitta verktyg och metoder för att få vardagen att fungera bättre. Handledningens syfte är att också stöda föräldrarna i sin föräldraroll. Handledningen planeras för familjen och dess behov. Föräldrarna får också personlig handledning för att klara vardagen. I handledningen behövs det ing-

en diagnos. Som handledare är målsättningen att förbättra föräldrarnas interaktion och kommunikation med barnet. (Barnavårdsföreningen 2015)

Ett nytt redskap vars användning kraftigt ökat är videoinspelningar. Man spelar in vardagliga situationer på video och sedan observerar man det man bandat tillsammans med närstående/anhöriga. Det finns några kommunikationscenter i Europa och i Norden där barnen med talhandikapp och familjer kan handledas med hjälp av videon. Att man spelar in på video är ett rätt så nytt fenomen i den finländska kommunikationshabiliteringen. Man använder sig av video-handledningen för att lösa olika kommunikationsproblem såsom fostrings-, utbildnings-, habiliterings- och arbetsproblem. Habiliteringssyner har ökat under 2000-talet och med det intresse för video-baserade arbetsmetoder. Man har använt sig av det kanadensiska programmet Hanen. Men Finland har också utvecklat egna och nya arbetsmetoder som OIVA-vuorovaikutusmalli, AIMO, Nupputoiminta och viiden portaan videoanalyysi. (Papunet 2013)

1.3 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna undersökning är att genom en litteraturundersökning belysa alternativ för hur man kan stöda familjer där ett eller flera barn kommunicerar med hjälp av AKK. Mitt syfte är också att få fram klara riktlinjer för hur en välstrukturerad familjehandledning kunde gå till.

Frågeställningen är: På vilket sätt kan man genom kommunikationshandledning stöda familjer som använder AKK?

2 TIDIGARE FORSKNING

I den tidigare forskningen tar jag upp två finska artiklar och en utländsk. Jag kommer att reflektera över dem en i gången. Mina artiklar handlar om AKK och dess användning, användning av kommunikationspärm och handledare/lärarens roll i användningen av AKK. De två finska artiklarna är pro gradu arbeten från papunets sidor. Jag kommer att fokusera på familjens synvinkel i dessa arbeten.

2.1 Användning av Alternativ och kompletterande kommunikation – AKK

Andrea Forsman har tagit upp i sitt pro gradu arbete att syftet med avhandlingen var att undersöka hur AKK används och hur ofta, vilka situationer AKK används och hur Svenskfinland använder AKK. Forsman ville också reda ut hur länge AKK användes tillfälligt eller vad som gjordes efter att användningen upphörde. Forsmans målsättning med avhandlingen var att få en bild av hur AKK fungerar och blir emottaget av föräldrarna och hur föräldrarna anser att användningen av AKK kunde effektivieras. (Forsman 2011: 11-12)

Forskningen som Forsman använde sig av var gjorda i samarbete med finlandssvenska familjer som besökt Folkhälsans habiliteringsavdelning i Helsingfors under åren 2004-2010. Besöken berörde AKK-rekommendationer eller AKK-uppföljning. Det var 66 familjer som deltog i forskningen under åren 2004-2010 och besvarade en enkät i samband med forskningen. (Forsman 2011: 12-13)

Forskningen tog upp hur många brukare som använde AKK t.ex. med sin mamma, syskon eller andra. Forsman undersökte också hur ofta AKK användes per dag. Resultaten visar att man önskade sig mer och effektivare handledning: ”Mer handledning åt föräldrar, inte bara i början utan också senare då barnet utvecklats och AKK används främst av andra orsaker än i början”, ”Introduktionskurs för föräldrar och övriga familjemedlemmar”. (Forsman 2011: 13)

2.2 Kommunikationspärmen och föräldrar

I pro gradu arbetet Vanhempien ja opettajien kokemuksia lasten kommunikointikansioden käytöstä ville Vendelin (2006) få fram hur kommunikationspärmarna fungerar för föräldrar och lärare, samt hur barnen samspelar och kommunicerar med andra människor. Vendelin ville också kartlägga vad föräldrar anser om användningen av

kommunikationspärmen. Avhandlingens syfte var att på basen av undersökningens data utveckla hur kommunikationen till familjer kunde förbättras.

Frågeformuläret skickades till de barn och familjer som använde sig av kommunikationspärmen. Ett av resultaten visade att föräldrar tycker att barnen bättre kunde uttrycka sin frustration med hjälp av kommunikationspärmen. Föräldrar hade också den uppfattningen att nästan alla barn kan tack vare användningen av mappen uttrycka positiva känslor. En klar majoritet av föräldrarna ansåg att barnet även kunde uttrycka negativa känslor med hjälp av kommunikationspärmen. (Vendelin 2006:29)

En tredje del av föräldrarna upplevde att barnens kommunikation med familjemedlemmarna hade blivit bättre. En tredje del av föräldrarna tyckte inte att det alls hade hjälpt och en tredje del kunde inte säga eller reagerade neutralt på detta påstående. (Vendelin 2006: 29-30)

2.3 Handledarens roll i undervisning

I forskningen *Supporting social competence in Children Who Use Augmentative and Alternative Communication* tar Amie M. King et al. (2012) upp hur forskarna allt mer riktar in sig på lärare och deras roll i undervisningen av barn. En sak som lärare/handledare bör komma ihåg är att båda parter måste, i likhet med regelbunden kommunikation, arbeta för att lyssna och bli förstådda när en AKK-modul används. För att kommunikationen skall bli framgångsrik, behövs betydande insatser från kommunikationspartnern. Till exempel måste kommunikationspartnern ge tillräcklig tid för kommunikation, skapa möjligheter för kommunikation, lära sig att använda lämplig turtagning och svara på lämpliga nivåer. Barn med kommunikationssvårigheter har nytta av evidensbaserade metoder och strategier för att stärka sina sociala färdigheter och sin sociala kompetens. Dessa tekniker kan delas in i olika metoder som t.ex. att förändra miljön, barnspecifika ingripanden och omfattande insatser. (King et al. 2012: 42-44)

King et al. (2012: 45) skrev i sin forskning att t.ex. gester, ansiktsuttryck och naturligt tal kan användas under ett samtal för att göra informationsbytet effektivt och ändamåls-

enligt. En handledare måste kunna känna till, uppskatta och svara på flera kommunikationssätt. Läraren skall kunna erbjuda några enkla aktiviteter då barnet upplever frustration och svårigheter. Då läraren frågar något av eleven skall eleven försöka att använda sig av sitt begränsade ordförråd eller använda bildkort för att bli förstådd. Man kan tänka sig att en nyckelfaktor för en framgångsrik användning av AKK är att utbilda handledare så att studenterna kan kommunicera.

Handledaren kan bidra till utveckling av social kompetens för studenter som använder AKK genom att planera interaktioner som ökar kunskapen om kommunikation, öka kunskapen om AKK-system, utveckla en förståelse för barriärer inom AKK och att utveckla kunskaper inom kommunikationen och att utveckla kunskaper om lämpliga interaktionsfärdigheter som krävs för att framgångsrikt kommunicera med en person som använder AKK. (King et al. 2012: 49)

2.4 Sammanfattning av tidigare forskning

I samtliga artiklar togs det upp vikten av handledarens och familjens roll i användning av AKK. I forskningarna var familjen deltagare. Vikten av föräldrarnas hjälp, åsikter och handledning togs upp i varje artikel. Föräldrarna önskade sig mera handledning också senare när barnet utvecklats. I artiklarna kom också fram vikten av att kunna utveckla hur kommunikationen till familjen kunde förbättras. Föräldrarna hade både positiva och negativa åsikter angående handledning. Familjen lärde sig en hel del av att få handledning i kommunikation med AKK.

Närmare information om de valda artiklarna finns i tabell 1 – Tidigare forskning.

Tabell 1 – Tidigare forskning

<p><i>Andrea Forsman, 2011, Användning av alternativ och kompletterande kommunikation bland barn och unga i Svenskfinland</i></p>	<p><i>Syftet med den här avhandlingen har varit att undersöka hur ofta AKK används, i vilka situationer och vem som använder AKK med barn och ungdomar som rekommenderats AKK i Svenskfinland</i></p>	<p><i>Målgrupp för undersökningen var finlands-svenska familjer som varit på Folkhälsans habiliteringsavdelning (Habben) i Helsingfors under åren 2004-2010 för AKK rekommendation eller AKK-uppföljning</i></p>	<p><i>Föräldrarna ville ha mera handledning, inte bara i början utan också senare då barnet utvecklats och AKK används främst av andra orsaker än i början</i></p>
<p><i>Heini Vendelin, 2006, Vanhempien ja opettajien kokemuksia lasten kommunikointikansoiden käytöstä</i></p>	<p><i>Syftet med den här avhandlingen var att av undersökningens data kunna utveckla hur kommunikationen till familjer kunde förbättras</i></p>	<p><i>Barn och deras familjer som använder sig av kommunikationspärmen.</i></p>	<p><i>Barnen kunde uttrycka sig bättre med hjälp av kommunikationspärmen. Föräldrarna upplevde att barnens kommunikation med familjemedlemmarna hade blivit bättre.</i></p>
<p><i>Amie M. King, Allison J. Fahsl, 2012, Supporting social competence in children who use augmentative and alternative communication</i></p>	<p><i>Syftet med den här avhandlingen var att förstå hur viktigt det är att lyssna och bli förstådd när en AKK modul används</i></p>	<p><i>Målgrupp för undersökningen var lärare och deras roll med undervisningen av barn</i></p>	<p><i>Handledaren kan bidra till utveckling av social kompetens för studenter som använder AKK genom att planera interaktioner som ökar kunskapen om kommunikation, öka kunskapen om AKK system.</i></p>

3 TEORETSIK REFERENS RAM

Min teoretiska referensram grundar sig på de centrala begrepp jag valt att ha fokus på i mitt arbete. Jag kommer att ta upp empowerment genom kommunikationshandledning och kompletterande kommunikationssätt så som GAKK och TAKK.

3.1 Kommunikation

Som individer är alla i behov av interaktion. Då vi är i en interaktionssituation påverkar våra erfarenheter hur vi hanterar situationen. (Guide om möjligheterna med kommunikation 2015: 3)

Kommunikationen lyckas då parterna kan kommunicera med varandra. Då vi kommunicerar förmedlar vi ett budskap till varandra. I all kommunikation används förutom verbal också icke-verbal kommunikation. Den icke-verbala kommunikationen är t.ex. mimik, gester, kroppsspråk, pekande och kroppsställningar. För en del barn kan någon av de icke-verbala metoderna vara det huvudsakliga kommunikationssättet medan andra använder en större helhet. Då den ena parten inte kan kommunicera verbalt kan det krävas t.ex. tolk. (Guide om möjligheterna med kommunikation 2004: 4-5)

Barn börjar kommunicera med sin omgivning omedelbart efter födseln. Under barnets första år utvecklas den sociala kompetensen snabbt. Före barnet kan prata kan barnet visa sin omgivning vad det vill, och ser till att det får det också. Färdigheter som barn uppnår längs med vägen är att imitera och förmågan att kommunicera med en specifik person, och möjligheten att välja mellan dessa alternativ som erbjuds. Det här handlar om kommunikation "här och nu" med viktiga personer i barnets liv. (Heister Trygg 2010: 14)

Med språket utvecklas barns kommunikationsförmåga. Efter barnets första ord växer ordförrådet snabbt. Barnet märker också snabbt att ord kan göras till meningar. Detta gör att kommunikationen blir mer korrekt. Vid förskoleåldern kan barnet uttrycka sig med längre fraser, ställa frågor, medan de grammatiska formerna fortsätter att utvecklas. Med barnets utveckling ändras också språkets innehåll. Barnet kan ju först bara kommunicera i "här och nu" situationer. Genom språket kan ett äldre barn berätta med större mångsidighet, fast situationen varit tidigare, eller om bekanta människor som inte just då är med i situationen. Barnet börjar visa känslor och flera och mera komplexa tankar. Barnet kan kommunicera på allt mera mångsidiga sätt, som att ställa frågor, att skämta och ljuga. Barnet klarar allt mera av att diskutera på ett utvecklat sätt. (Heister Trygg 2010: 14)

Hur utvecklas kommunikationen och språket då det skiljer sig från den "normala utvecklingen"? Många barn som behöver hjälp med kommunikationen har svårigheter med interaktionen och den grundläggande beredskapen för kommunikationen, dessa behövs både i början av utvecklingen och senare i livet. Hos barn med autism märks detta tydligt. Barn med autism har förmåga att imitera och möjligheten att dela uppmärksamheten på ett föremål och styra kommunikationen till en viss person är nedsatt. Barn med funktionshinder kan ha samma svårigheter. Barnet kan redan ha, eller bara få fram några interaktions- och kommunikationsvanor. På grund av funktionshindret kan barnet inte ta emot kommunikation med samma återklang som barn med typisk utveckling. I detta skede är det viktigt att stöda de närstående som stödjer barnets utveckling, eftersom de känner igen barnets olika meddelanden. (Heister Trygg 2010: 14-15)

3.2 Kommunikationshandledning utbildar familjemedlemmar

Pramling Samuelsson och Sheridan (Sandberg 2009: 205) beskriver i boken *Med sikte på förskolan*, att det pedagogiska perspektivet idag har en mera framträdande roll än tidigare. Man betonar mera kommunikationen och detta är avgörande i barnets lärande. Madsen (2001: 236-237) tar upp handlingskompetensen. Madsen beskriver handlingskompetensen som ett uttryck som används av pedagogerna då man har hittat sina kvali-

fikationer och den personliga helheten av kunskap, hållning och färdigheter. De yttre färdigheterna kan komma till användning i på förhand planerade arbetssituationer. Handlingskompetensen är resultat av en personlig tilläggningsprocess. Med detta menar Madsen (2001) att man som pedagog uppfyller sin yrkesroll. Pedagogerna måste göra klart för sig vem hon är och vem hon vill bli. Pedagogerna måste också veta vad hon vill och också veta varför hon vill det. Pedagogerna måste kunna det hon vill.

Pedagogen som handledare och som tror på sitt kunnande bedömer elevens resultat säkrare och har högre förväntningar. Då pedagogerna inte tror på sig själva skyller hon ofta sämre resultat på hemmen och ofta uttrycker pedagogerna att eleven inte vill lära sig. Det gäller för handledaren att utveckla sin självförtroende, självkänsla, självförtroende och kompetens. Pedagogerna skall sträva efter att ha ansvar och expertis. I rollen som pedagog måste man kunna upprätta planer, sätta mål och bedöma barnets förmågor. Den kommunikativa miljön är också viktig i pedagogens roll. Dessutom måste pedagogerna kunna utveckla barnets förmågor, introducera och använda hjälpmedel. (Heister Trygg 2012: 30-34)

En bra handledare kan hjälpa barn och vuxna att komma igång med en lärandeprocess. Handledaren skall vara ett stöd genom lärandets olika faser. Då man handleder skapar man en utvecklande process. (Malmö Högskola 2015)

Man har insett att föräldrar drar nytta av handledning eftersom de känner barnet bäst och träffar barnet i vardagen samt är de som skall omsätta sina kunskaper i handling. Man pratar också om att det är viktigt att se barnet också utan att blanda in hemmet och daghemsmiljön. Ofta samlas alla inblandade för att få en överblick och kunna ändra på situationer. Lagerberg och Sundelin (2003) anser att det kan vara svårt att bilda en helhet av alla professionella, stimulans, familjens stöd. Vi skall inte bara se barnets funktionshinder utan det är viktigt att se hela sammanhanget. (Sandberg 2009:269)

Det brukar vara en trygghet och kännas som positivt för föräldrarna då man i många sammanhang kan tala med vem som helst ur personalen. Då personalen har brett kunnande och ger ett intryck av kompetensutveckling som är anpassad efter barnets behov

inger det föräldrarna förtroende. Den person som är glad, kunnig, intresserad, villig till samarbete är en person som inger förtroende hos föräldrarna. (Sandberg 2009: 269-271)

3.2.1 Empowerment genom kommunikationshandledning

Då vi möter individer handlar empowerment om att genom olika former av stöd som t.ex. samtal, hjälpa människor att ta kontroll över sina levnadsvanor. I arbetet med olika samhällsgrupper handlar det om att vi skall försöka ge människor det stöd de behöver för att själva identifiera vad som behöver utvecklas. När man jobbar med empowermentmetoder arbetar man för att individer själva kommer att föreslå och delta i olika aktiviteter för att förbättra levnadsvillkoren och därigenom hälsan. Man kan säga att empowerment är en process och inte ett tillstånd. (Landstinget Sörmland 2014)

Empowerment betyder att vi som socialpedagoger betonar vikten av att stöda personer som finner sig i en utsatt situation i livet. Begreppet empowerment betonar också hur viktigt det är att få människan att veta hurdan hjälp hon kommer att behöva. Empowerment handlar om makt över människans tillvaro och hur man kan stöda och hjälpa varandra. Man kan också förklara empowerment som hur personer med funktionshinder resonerar om inflytande, sociala relationer, bemötande, information och kommunikation. (Askheim et al. 2012: 10-12)

I empowermentbegreppet lägger man stor vikt vid sambandet mellan livssituationen och samhällseliga förhållanden. Utgångspunkten är att stärka grupper och individer på det sättet att de får kraft att ändra de villkor de befinner sig i. Empowerment handlar om att få ett bättre självförtroende, större färdigheter och kunskaper och att få en bättre självbild. En viktig inspirationskälla för empowermenttraditionen är Paulo Freire som nämner att om människan är satt i en situation där hon tror att det inte finns möjlighet att utveckla sig som människa kommer hon att först få klarhet i sin situation för att sedan kunna handla annorlunda och kunna skapa sig en ny situation. Den nya situationen gör det möjligt att sedan kunna sträva efter ett rikare människovärde. (Askheim et al. 2012: 18-20)

Sagoboksläsning kan vara en empowermentmetod. Med sagoboksläsning visade det sig att interaktionen förbättrades mellan barn och förälder och läsningen underlättade kommunikationen. Det är roligt med sagor. Sagor är både spännande och roliga och dessutom språkutvecklande. Att läsa för ett barn ökar förståelsen för skriftspråket, förståelse för sig själv och världen runt omkring vilket stärker empowermentens betydelse. (EDU.fi 2000)

Övervinna kan beskrivas som jämställt med empowerment. Övervinna handlar om hur personer med funktionshinder lär sig att leva med situationen och klara av vardagens utmaningar. Genom att klara vardagens utmaningar så upplever man att man har kontroll över sitt eget liv. En viktig sak för att uppnå detta är att ändra expertens roll från att styra och vara dominerande till att vara en samtalspartner jämställd med de hjälpbehövande. Då brukaren får en upplevelse av att förstå situationen som Antonovsky (1987) kallade för "sense of coherence", utvecklas tron på att man kan finna lösningar och man hittar tron att försöka sig på det. (Askheim et al. 2012: 26-28)

3.2.2 Grafisk alternativ och kompletterande kommunikation - GAKK

GAKK är en kommunikationsform som bygger på att vi använder oss av konkreta eller tryckta redskap som verktyg. Det grafiska språket består av kommunikation via bilder, symboler och saker. De här formerna av kommunikation befinner sig på olika nivåer med saker som den lägsta nivån och symbolerna på den högsta nivån. (Heister Trygg 2012: 24)

Saker inom den alternativa kommunikationen kan också kallas som konkreta föremål. Vi använder i detta sammanhang föremål som finns runtomkring oss t.ex. hur vi lär oss att tolka barnets blickar då det ser på ett visst föremål. På detta sätt signalerar vi till barnet om händelser i barnets vardag. (Heister Trygg 2012: 24-25)

Foton kan också användas för att lättare kunna kommunicera med barnet. Man kan fotografera barnet i olika situationer i vardagen och samla på fotona i en pärm, kommunikationstavla eller att användas tillsammans med en dator. Med hjälp av dessa fotografier

och de olika användningssätten så kan man kommunicera lättare. (Heister Trygg 2012: 25)

Tecknade bilder består vanligen av samlingar av bilder som har för avsikt att ha ett så brett område som möjligt. Dessa bilder kan vara t.ex. aktiviteter och vardagsföremål. Man kan också använda sig av pictogram som är en bild-/symbolsamling där begrepp och ord är i huvudsak avbildade som vita figurer mot svart bakgrund. (Heister Trygg 2012: 25)

Ett sätt att använda sig av bilder är sagoboksläsning. Då ett barn har litet ordförråd är det viktigt att barnet kan förstå så mycket av sagan som möjligt och då blir det intressantare för barnet att följa med. Då barnet har svårt att förstå sagan kan man illustrera sagan med t.ex. hjälp av GAKK. Ett sätt att berätta sagan så att den är lättare att förstå är att samla på föremål som förekommer i sagan. Då barn återberättar sagan stöder det språkutvecklingen. (EDU.fi 2010)

Ett alternativ kan också vara att använda sig av hela ord för den som känner igen orden men inte kan stava sig till orden. Man skall då samla orden på en ordtavla. Ordtavlan formas individuellt för den personens speciella behov. (Heister Trygg 2012: 25)

Då vi använder oss av hjälpmedel är hjälpmedlet pedagogiskt om det gör det möjligt att utföra en pedagogisk uppgift. Ett pedagogiskt hjälpmedel är en förbrukningsvara som gör det möjligt för en elev att kunna delta i skolarbetet. I skolmiljön kan det vara t.ex. en dator med skriv- och kommunikationshjälpmedel. (Heister Trygg 1998:65)

3.2.3 Tecken som alternativ och kompletterande kommunikation - TAKK

När talet inte räcker till för barnet för att kunna uttrycka sig så kan ett alternativ eller ett komplement till språket behövas. Det vanligaste AKK-sättet är TAKK. TAKK används med och av barn med grava språkstörningar. Det i sig betyder att barnet har bekymmer med språket både med förståelsen och användningen av språket. Då man använder sig av TAKK saktas barnets tal ner. Det tar längre tid att teckna ord än att tala dem. Tecken som man använder gör det lättare att förstå det man hör, ser och känner. Språkutvecklingen stärks av att man använder sig av TAKK. Språkutvecklingen hindras aldrig av TAKK. Det är aldrig för tidigt att börja med TAKK. Vi pratar med barn långt innan vi tror att det självt ska prata så vi kan teckna åt barnet långt innan vi tror att barnet skall börja använda sig av tecken. Direkt när vi ser att behovet finns är det på sin plats att börja teckna. Men vi kan också komma ihåg att det aldrig är försent att börja med TAKK. (Teckenpärlor 2014)

TAKK är den alternativa kommunikationsformen som används mest. TAKK använder man sig av i första hand. TAKK är inget språk utan en metod där vi kompletterar det talade språket med olika tecken. TAKK är en kommunikationsform och en metod då vi behöver underlätta kommunikationen och utveckla språket. (Heister Trygg, B 2012: 24)

Då vi som pedagoger använder oss av kommunikationsformer är vi som förebilder för barnet för att barnet självt skall stimuleras att själv börja använda tecken, symboler och andra sätt vid kommunikationen. Vi använder oss av kommunikationsformer för att barnet skall förstå tillvaron bättre. (Heister Trygg 2012: 42)

Då vi använder oss av stödtecken använder vi oss av tecken som stöder talet eller tal liknande ljud. Man tecknar orden som just då är viktiga för budskapet. Stödtecken som tecknas lånas från teckenspråket. Stödtecknen tecknas i samma ordning som vi talar dem. Stödtecken består av tal, livligt kroppsspråk, tecken, pekningar och ändrade tonfall. Man kan använda stödtecken ihop med andra kommunikationsformer som t.ex. med bilder och skrivandet. (Papunet 2013)

Då vi använder oss av tecknat tal så avser man en ordagrann översättning av språket vi kallar för tecken. Då vi använder tecknat tal så kan man inte uttrycka sig lika som i det talade språket. Denna form används oftast med personer med hörselnedsättning och med personer som blivit döva efter att de lärt sig tala som använder sig just av detta tecknade tal. De barn som har ett talhandikapp kan också ha nytta av tecknat tal. (Papunet 2013)

4 METOD

I metodkapitlet kommer jag att beskriva tillvägagångssättet gällande mitt examensarbete. I följande kapitel tar jag upp hur jag hittat material till forskningen, hur jag går igenom mitt material och sedan tar jag upp etiska aspekter gällande mitt arbete.

4.1 Litteraturstudie

Då man vill kategorisera och strukturera före man samlar in informationen är litteraturstudien en lämplig metod. Då man på förhand har tydliga frågor och svar kan man använda sig av denna metod. Metoden gör att informationen i hög grad styrs av vilken information informanten kan lämna ifrån sig. Jacobsen (2007: 47-56) menar att denna metod är en sluten metod. I stort sätt är det forskarna som definierar det intressanta inom ett visst ämne. Först gör man en problemställning. Följande steg är att strukturera och kategorisera. Sedan gör man en insamling av sin data/information och till sist analyserar man datan/informationen.

Jacobsen (2007: 112- 114) tar också upp källstudier. I primärdatan tar Jacobsen upp metoder för insamling av berättelser, fraser och ord. Men Jacobsen anser också att det kan vara meningar, ord och berättelser som har nedskrivits av andra och samlats in. Man kan använda sig av dokument, årsberättelse, politiska självbiografer, brev, dagböcker m.m. Man kan använda sig av källstudier då det är omöjligt att samla in primärdata, då man vill kolla hur andra tolkat situationer eller händelser och då man vill kartlägga vad människor gjort och sagt.

Då man använder sig av sekundärdatan innebär det att man använder sig av data som andra har samlat in. Problemet med sekundärdatan är den att denna data kan ha samlats in och använts i ett annat syfte än det man själv har tänkt sig. Man kan använda sig av sekundärdata som i form av utredningar, politiska partiprogram brevväxling, tidningar och tidskrifter. (Jacobsen 2007: 114)

Då man väljer sin primärdata har man själv kontrollen över de omständigheter som påverkar datan. Man vet själv vad som gjorts och kan reflektera över hur man påverkar tillförlitligheten. Problemen vid sekundärdata kan vara att kontrollen inte är den samma, man vet inte hur datan samlats in o.s.v. Hur vet man vem som samlat in datan och hur har datan samlats in? Man bör så ofta som möjligt få reda på vem som samlat in data, hur det gjorts och hur data har antecknats. (Jacobsen 2007: 114-116)

Jag har valt att skriva mitt arbete som en litteraturstudie med hjälp av teori och vetenskapliga artiklar. Med hjälp av teorin försöker jag nå svar på frågan jag ställt och hoppas på att kunna bearbeta och analysera det jag hittar.

Grunden för hela undersökningen är problemformuleringen. Antingen kan forskaren få en begäran om att hitta svar på frågeställningar eller ett problem eller så kommer man på frågeställningen själv. Frågan måste gå att besvara annars kan man inte göra en vetenskaplig undersökning. Det är också önskvärt att problemet är formulerat så att det blir så intressant som möjligt (Eliasson 2010: 9-11). Jag kommer att göra en litteraturstudie för att få så relevanta svar på min frågeställning som möjligt (Forsberg et al. 2013: 27).

4.2 Innehållsanalys

Vid innehållsanalys genomgår man vissa bestämda faser så som att dela upp texten i ett antal problemställningar och teman. Sedan fyller man kategorierna, illustrerar dem och fyller dem med innehåll. Efter det räknar man ut hur ofta en problemställning nämns

och sedan jämför man observationer eller intervjuer och dessutom söker man efter likheter och skillnader. I den sista delen av fasen söker man efter förklaringar till skillnaderna. Alla har vi egna berättelser, vi är enskilda individer, vi gör enskilda intervjuer och enskilda observationer. Detta uppstår samband mellan teoretiska fenomen och hypoteser. Då man använder sig av en kombination av olika angreppssätt och metoder är även det ett ideal. (Jacobsen 2007: 135-153)

4.3 Tillvägagångssätt

Jag söker mest information från böcker och vetenskapliga artiklar. Vid litteraturstudie måste man använda sig av både tryckta källor och elektroniska dokument. Trots att jag använt mig av elektroniska källor en hel del är det i böckerna jag hittar teorier och modeller som är utvecklade i sin helhet.

Att gå igenom och läsa litteratur är tidskrävande. Det gäller att kunna avgränsa på rätt sätt. Arbetsgången vid litteratursökning var följande: förberedelser, en introduktion till ämnet, välja lämpliga sökverktyg, söka litteratur, ta fram material och utvärdera.

Mina artiklar valde jag ut efter det att jag funderade över mitt syfte och min frågeställning. Kriterierna för mina val av artiklar var att de skulle handla om familj, barn och AKK. Jag läste igenom abstraktet och valde artikel efter det. Jag valde också artiklar som var Full Text format och artiklar som inte var publicerade tidigare än 2000. Information om använda sökord framgår ur bilaga 1 – Använda databaser och sökord.

Då man vill kategorisera och strukturera före man samlar in informationen är litteraturstudien en lämplig metod. Då man på förhand har tydliga frågor och svar kan man använda sig av metoden. Typen av metod gör att informationen i hög grad styrs av vilken information respondenten kan lämna ifrån sig. Jacobsen (2007: 47-56)

4.4 Etik

Vid en systematisk litteraturstudie är det oerhört viktigt att den data man samlat in är relevant och de som gjort undersökning och forskning gjort det på etiskt rätt sätt. Litteraturen bör vara kontrollerad och uppfylla de grundläggande kraven i undersökningarna så som: informerat samtycke, krav på att bli korrekt återgiven och krav på skydd av privatlivet. (Jacobsen 2007: 21)

Det är viktigt då man börjar en studie att göra etiska överväganden (Forsberg et al. 2013: 26-27). De forskningar som är gjorda skall sanningsenligt redovisas. Ohederlighet får inte förekomma då man skriver om vetenskapligt material och materialets resultat. De resultat och metoder som redovisas i arbetet skall beskrivas på ett sanningsenligt sätt. Textinnehållet lästes noggrant och jag gjorde upprepade granskningar av textinnehållet för att undvika missuppfattning och feltolkning av materialet jag använt mig av. (CODEX 2015)

Viktiga punkter för god vetenskaplig praxis är sättet man gjort forskningen. Det skall finnas noggrann dokumentering gällande resultat och om själva undersökningen. I forskningen bör det komma fram hur man samlat in datan och bedömningsmetoder. Man skall vara öppen då man publicerar resultat och ha en ansvarsfull kommunikation. Då man gör en forskning skall man vid publikationen ta hänsyn till andra arbeten och resultat och hänvisa till forskaren. Då man planerar sin forskning skall det genomföras och rapporteras hur den insamlade informationen har lagrats. Har man en forskning som kräver forskningslov skall det göras ett avtal med samtliga partners. Varje medlem som hör till forskningsgruppen ansvarar själva för att man följer god forskningspraxis. (Forskningsetiska delegationen 2014)

5 RESULTAT

I detta kapitel kommer jag att berätta om de resultat jag kommit fram till. I tabell 2 tar jag upp i vilka artiklar de olika nyckelorden jag använt mig av finns. Jag har gjort tabellen enligt de fem kategorier jag kommit fram till från artiklarna. I huvudkategorin finns AKK, familj, barn, föräldrar och handledning. Med underkategori menar jag nyckelord som funnit i artiklarna. Numreringen inom parentes visar i vilken artikel nyckelordet finns. Artiklarna är numrerade från 1-6. Här i mitt examensarbete har alla huvudkategorier fått ett eget kapitel. Närmare information om de olika huvud- och underkategorierna framgår ur tabell 2 – kategorier.

Tabell 2 - Kategorier

<i>Huvudkategorier</i>	<i>Underkategorier</i>
AKK	<ul style="list-style-type: none">✓ Flera språksvårigheter (6)✓ AKK (1, 2, 3, 4, 5)✓ Ingripande i tidigt språk (6)✓ Multimodal kommunikation (3)✓ Kommunikation (2)
Familj	<ul style="list-style-type: none">✓ Familieuppfattningar (1, 3, 5)✓ Familjedeltagare (5)✓ Familjecentrerade metoder (1)
Barn (2, 5)	
Föräldrar (6, 5)	
Handledning	<ul style="list-style-type: none">✓ Partner instruktioner (4)✓ Förälder instruktioner (4, 1)✓ Bedömning (6)✓ Video interaktion-vägledning (3)

5.1 Alternativ och kompletterande kommunikation

I alla artiklar jag använt mig av kom det fram att öka användningen av alternativ och kompletterande kommunikation för barn med funktionshinder är en viktig sak. I artiklarna vill man få fram familjemedlemmars uppfattning om användningen av AKK-enheter, familjens förväntningar och fördelar i användningen av AKK.

Studien visade sig vara att informationen från undersökningen kan användas att förbättra de professionellas familje- och grupp relationer och tjäna till att gynna AKK-användarna i skol- och hemmiljön. (Bailey et al 2006: 50)

Intressant är att familjens röst är ofta ganska annorlunda än professionellas. När familjens röst inte blir hörd i användningen av AKK visar det sig att användningen av AKK helt eller delvis minskar i hemmet. Familjer prioriterade användningen av AKK för kommunikation med barn högt. Det visade sig att familjerna uttrycker ett behov av mer information och utbildning om AKK-enheter. (Bailey et al. 2006: 51-54)

Föräldern prioriterade ökad självständighet för familjer som använder AKK och nämnde detta som en viktig punkt. Mängden och typen av självständighet för AKK-användare varierade från familj till familj. Många familjer önskade sig bättre kommunikativ kompetens och ett samarbete med en kommunikationspartner. Då familjemedlemmar fick vara med från början kände de sig som en del av teamet. Vissa familjer önskade mer utbildning och information om AKK. Familjer poängterade att det behövs tid för utbildning och samarbete mellan familjer och professionella. (Bailey 2006: 54-58)

I studien *A Single case study of a family-centred intervention with a young girl with cerebral palsy who is a multimodal communicator* tog forskarna Wadnerkar et al. (2010) upp vikten av video-baserat arbete i samband med AKK. I studien tas upp familjens perspektiv och beskriver effekten på familjen. Som metod användes videoinspelningar som ökade uppmärksamheten mellan deltagarna under kommunikationen. Resultatet av studien visade ökad ögonkontakt mellan mamman och dottern, ökad användning av AKK från dotterns sida och betydande förändring i frekvens och varaktighet i flickans kommunikativa beteende. Analysen visade att oförutsedd och förutsedd kommunikation

indikerade att mammans ögonkontakt i hjälp med AKK var den mest framträdande förändringen mellan före och efter bedömningar. Slutsatsen i denna studie var att det fanns en tendens till ökad ögonkontakt mellan mamman och dottern efter dotterns video inbandning. (Wadnerkar et al. 2010: 87)

En översikt som gjordes av Wadnerkar et al. (2010: 87-89) som identifierade förbättrad kommunikation för både barn och föräldrar som använde sig av AKK för barn med CP skada. Huvuddeltagaren var en 11-årig flicka. Barnet använder sig av olika former av AKK. Barnets föräldrar och bästa vän deltog också i studien.

Alla valde från filmerna t.ex. ett mikroögonblick av framgångsrik interaktion (Wadnerkar 2010: 90-95). Resultatet tyder på en förändring i beteendet före och efter studien. Men förändringen var störst vid vissa beteenden och visade en minskning vid andra beteenden. I studien visade det sig att gångerna flickan tittade på mamman hölls på samma nivå medan mammans ögonkontakt med flickan ökade. En märkbar ökning i hur länge blicken var hos dottern från föräldrarnas sida ökade. Den framgångsrika kommunikationen ansåg familjen vara till nytta för att utveckla sin förståelse av kommunikationen inom familjen. En stor sak i denna studie var att en stor ökning av AKK enheter som användes vid interaktionstillfället. I denna studie fann forskarna ett samband mellan AKK användning och ögonkontakt. Forskarna föreslår att kommunikation i sin mest grundläggande funktion, nämligen att bygga relationer, har en stor betydande inverkan för användare av AKK.

I studien *Effects of Parent Instruction on the Symbolic Communication of Children Using Augmentative and Alternative Communication During Storybook Reading* (Kent-Walsh et al 2010: 97-98) ville man få fram effekterna av en kommunikationshandledningsstrategi för föräldrar till barn som använder AKK, instruktionerna handlade om sagoboksläsning. Föräldrarna lärde sig begrepp som barn använder i AKK i olika sagoböcker. Alla 6 föräldrar lärde sig att genomföra interaktionsstrategin exakt. Alla 6 barn som använde AKK ökade det kommunikativa turtagandet och språket användes med flera uttryck. Resultatet av undersökningen visade att kommunikationshandledarens instruktionsprogram tillämpades inom sagoboksläsning. Resultatet visade en betydande förbättring av förälder - barninteraktionen och underlättade kommuni-

tiva uttryck. Sagoboksläsning har rekommenderats inom AKK-litteraturen, dock har bara få sagoböcker publicerats.

Kent-Walsh:s riktlinjer följdes för att välja sagoböcker för undersökningen. De valda böckerna hade text och historier som var anpassade till varje barns språkförståelse och språkliga nivå, kulturella bakgrund och intresse. I studien ingick böcker som hade minst 10 dubbelsidiga blad, d.v.s. 20 sidor. Individuella kommunikationskort gjordes för varje sagobok. Varje mor deltog i tre till fyra undervisningstillfällen, inklusive en inledande session, en till två sessioner och en pedagogisk uppföljningssession. (2010: 99-102)

Undersökningen visade positivt resultat för alla mödrar och barn som deltog i studien. Alla mammor uppnådde snabbt en hög kompetensnivå med hjälp av handledarens handledning när de läste sagor för sina barn. Alla barnen ökade antal gånger som de läste berättelsen. (Kent-Walsh 2010: 104-105)

Figur 1 klargör att AKK som är en av huvudkategorierna har fem underkategorier som framkom i artiklarna. Dessa underkategorier har AKK som en gemensam faktor. Multimodal kommunikation handlar om ansikte mot ansikte ingripande som handlar om t.ex. visuella och auditiva signaler samtidigt.

Figur 1 – Alternativ och kompletterande kommunikation

5.2 Familj

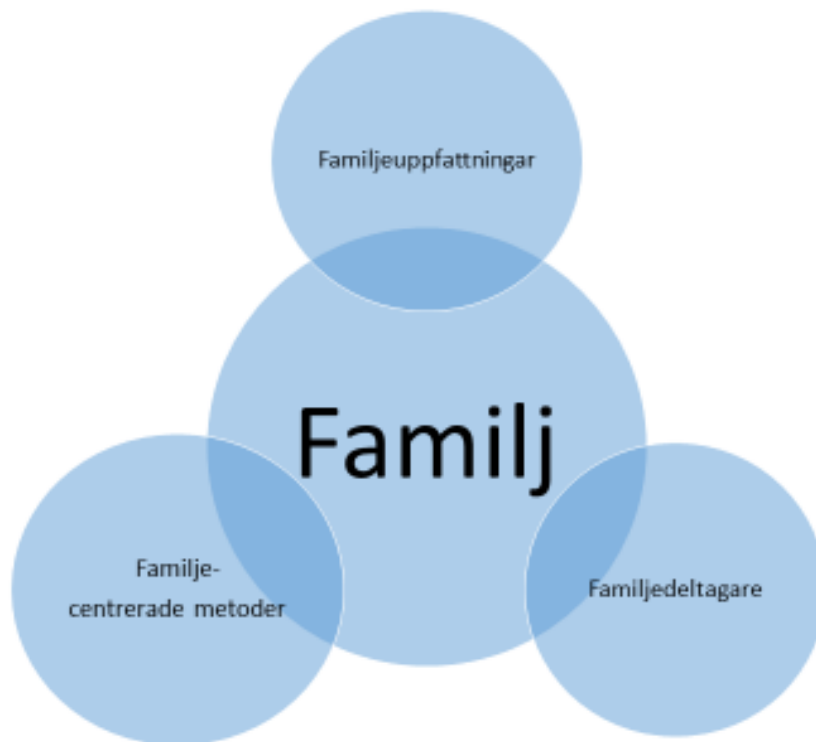
I artikeln av Myers (2007) kom det fram vikten av hur viktigt det är att familjen och föräldrarna är i behov av att själva lära sig hur man använder AKK-systemet. Ofta faller det tekniska ansvaret av programmen på familjen. Då familjen medverkar fick barnen en motiverande och lämplig läroplan. Familjens tidiga skede av användning av AKK gjorde att familjen kände sig ha en speciell relation till barnet. I forskningen tog man upp att föräldrarna hade högt specialkunnande och teknisk information om sina barn.

I artikeln av Wadnerker et al. (2010) ansåg man att familjen var till stor hjälp då man ville utveckla kommunikationen inom familjen. I forskningen tog man också upp att för att kunna bygga relationer behöver man och har man en stor betydande inverkan för de som använder sig av AKK. Då familjemedlemmarna är en viktig länk i utbildningen för barn med funktionshinder så når dessa barn sina potential och väljer lämpliga strategier i sina dagliga liv.

I artikeln om familjens förväntningar (Bailey et al. 2006) tog forskarna upp hur annorlunda familjens röst är i jämförelse med andras. Familjen önskade sig mer information och utbildning inom AKK området.

Figur 2 klargör att Familj som är en av huvudkategorierna har tre underkategorier som framkom i artiklarna. Dessa underkategorier har familj som en gemensam faktor. Familjecentrerade metoder innebär att familjen involveras i processen från början för att banden mellan professionella och föräldrar skall förstärkas.

Figur 2 - Familj

5.3 Föräldrar

I artikeln av Parette et al. (2004) kom det fram att föräldrarna erkände vikten av hur viktig deras egen del som familj är. Föräldrarna betonade vikten av fortbildning och utbildningsprogram. Dessutom förväntade sig föräldrarna framsteg av sina barn inom användningen av AKK med hjälp av handledare.

AKK handlar om kommunikation ”här och nu” med viktiga personer i barnets liv. Man har insett att då föräldrar engageras i användningen av AKK kan handledaren utnyttja föräldrarnas kunskap om barnet för föräldrarna känner barnet bäst för att de träffar barnet i vardagen. (Heister Trygg 2010: 14)

5.4 Barn

I artikeln av Myers (2007: 264-276) nämndes att då familjen medverkar fick barnen en motiverande och lämplig läroplan. Då familjen medverkar sträcker sig lärandet till hemmet och miljön runt om kring barnet. Familjens tidiga skede av användning av AKK gjorde att familjen kände sig ha en speciell relation till barnet. I forskningen tog man upp att föräldrarna hade högt specialkunnande och teknisk information om sina barn. För att föräldrar eller vårdnadshavare visade stort engagemang så gjorde barnen stora framsteg i sina studier.

Som förälder lyfte man fram vikten av sina förväntningar inom AKK och hjälpen med sina barn. Familjemedlemmarna hade tydliga förväntningar hur handledningen ökade barns självständighet i användningen av AKK. Många familjer önskade sig färdigheter inom AKK men poängterade hur viktigt samarbetet med den professionella är. I artikeln kom det fram att då familjen fick vara med från början av användningen av AKK kände familjen sig mera som en av teamet. Familjer hade poängterat vikten av tid och samarbete mellan sig själva och de professionella. (Bailey et al. 2006)

5.5Handledning

I artikeln skriven av Bailey et al. (2006: 50) visade resultatet i forskningen att föräldrarna uppskattade och lyfte fram handledarens roll. Föräldrarna upplevde att de med handledarens hjälp lärt sig mer och att de hade fått mer information då de hade en egen handledare de kunde vända sig till.

I Romskis et al. (2011: 111-17) artikel var resultatet i synen på hur familjer fokuserade på positiv anpassning och effektivare handledning i familjen. När föräldrarna deltagit i förälder-handledar sessioner var föräldrarnas uppfattning om barnets framgång positivare. Med hjälp och stöd av handledaren ansåg föräldrarna att barnens svårigheter minskat.

I Kent-Walsh (2010: 98-99) forskning fick en av föräldrarna lära sig med en handledare hur hon skall läsa böcker/bok med hjälp av AKK. Ingen av mödrarna använde sig efter handledningstillfället av en handledare under själva bokläsandet. Men 90% av alla mödrar använde sig av handledarens hjälp under de tre första övningstillfällena.

I artikel skriven av Myers (2007: 263-264) kom det upp hur viktigt metoden inom handledningen är. Man använde sig av metoder som gav möjligheter till att framkalla aktivt deltagande och att de var meningsfulla. Mayers tog upp vikten av att de uppgifter som ges till barn skall vara tillhjälp i vardagliga sammanhang. För att metoder man använder sig av skall vara till någon hjälp krävs det engagemang av familjen.

I artikeln skriven av Wadnerkar et al. (2010: 87-95) tog man upp hur viktigt och givande ett video-baserat arbete kan vara i samband med AKK och hur videoinspelningen ökade uppmärksamheten bland deltagarna vid kommunikationstillfällena. Resultatet visade ökad ögonkontakt mellan deltagarna. Inom forskningen bandade man in filmer som sedan analyserades med familjen och handledaren. Resultatet visade ökad ögonkontakt mellan barn och förälder.

Kent-Walsh (2010: 97-105) nämnde i sin artikel att sagoboksläsning är viktig för kommunikationen och interaktionen medan Bailey et al. (2006: 50) tog det upp om användningen av AKK och hinder och fördelar. Fördelarna var att fastställa barnets behov, prioritera rätt och att sätta familjens preferenser rätt. Som hinder i studien var det att familjemedlemmar uttryckte sitt missnöje med AKK enheten. Hinder var begränsning av AKK anordningen, otillräcklig utbildning och ineffektiv teamning. Förmåner med AKK användningen var ökad självständighet bland barnen. Flera deltagare rapporterade att AKK-enhetens användning underlättade utvecklingen av ökad självständighet. Självständighets områden var förmågan att kunna organisera dagliga aktiviteter och dagliga sheman.

Myers (2007: 264-266) nämner i sin artikel att föräldrarna saknade professionellt stöd och saknade rätt hjälpmedel och ansåg dessa vara ett hinder i handledningen. Familjen upplevde som hinder också vissa olika sociala tillfällen och brist på läskunnighetsupplevelser. Föräldrarna upplevde att de saknade tillräcklig information om barnens kom-

munikationsmetoder och saknade tillräcklig information om framtida utvecklingar. Föräldrarna upplevde tunga och konkurrerande krav i samband med att de använder sig av AKK och en korrekt genomförande av AKK.

Figur 3 klargör att handledaren som är en av huvudkategorierna har fyra underkategorier som framkom i artiklarna. Dessa underkategorier har handledare som en gemensam faktor.

Figur 3 - Handledning

6 ANALYS

I detta kapitel kommer jag att jämföra resultat och de artiklar som jag använt i tidigare forskning och att göra kopplingar till min teoretiska referensram och den frågeställning jag har ställt i början av mitt arbete.

6.1 Kommunikationshandledning stöder familjer som använder AKK

Hur man kan stöda kommunikationshandledningen för familjer kom upp i tidigare forskning som att ge mer handledning åt föräldrarna, inte bara i början av AKK användningen utan också efter att barnet utvecklats (Forsman 2011) och genom användningen av en kommunikationspärm (Vendelin 2006). King (2012) tog upp hur handledaren bör komma ihåg att i samband med kommunikation också arbeta för att lyssna och bli förstådd då AKK-moduler används.

Barnet kan ha, eller bara få fram någon form av interaktion och kommunikationsvanor. På grund av funktionshindret kan barnet inte ta emot kommunikation med samma återklang som barn med typisk utveckling. I detta skede är det viktigt att stöda de närstående som stödjer barnets utveckling med hjälp av en handledare. (Heister Trygg 2012: 30-34)

Genom att förbättra professionellas och familjers relationer stöds familjer i användningen av AKK. Kommunikationen är viktig för barnen och familjerna prioriterar användningen av AKK. Familjen önskade sig mer utbildning och information om AKK. Familjen upplevde att de med hjälp av handledaren hade lärt sig mer. Tid för utbildning i användningen av AKK var en viktig punkt. Föräldrarna uppskattade att få vara delaktiga från början och då kände sig föräldrarna som en del av teamet. Samarbetet mellan professionella och familjer var viktig. Föräldrarna betonade hur viktig fortbildning och utbildning är för familjen med hjälp av en handledare. Föräldrarna uppskattade handleda-

rens roll och föräldrarna upplevde att med hjälp av handledaren lärde de sig mer och fick den information de behövde. (Bailey et al. 2006)

Kent-Walsh et al. (2010) tog upp kommunikationshandledarens roll vid olika program man ville lära ut som t.ex. hur föräldrar skall läsa en sagobok för sina barn med hjälp av AKK. I detta samband visade man snabbt en hög kompetensnivå med hjälp av en handledare. Mödrar uppnådde en snabb kompetensnivå med hjälp av handledares handledning vid sagoboksläsning.

Med hjälp av familjens medverkan fick barnet en mer motiverande och passande läroplan. Det kom också fram att genom handledning kan lärandet sträcka sig till hemmet och miljön runt omkring. Handledningen enligt familjen ökade barns självständighet i användandet av AKK. Som familj poängterade man hur viktigt samarbetet är mellan de professionella och familjen. (Bailey et al. 2006)

I artikeln av Paret et al. (2004) lyfte föräldrarna upp vikten av hur viktigt deras del som familj är. Föräldrar nämnde att de värderade utbildningsprogram. Föräldrarna förväntade att barnen visar framsteg när de använder sina AKK-enheter. Föräldrarna uttryckte oro över social stigmatisering. Föräldrarna förväntade sig kontinuerlig utbildning och stöd.

Romski et al. (2011) nämnde i sin artikel att då föräldrar och handledare hade sessioner var föräldrarnas uppfattning om barnets framgångar positivare. Då föräldrar fick stöd av en handledare såg man som förälder att barnets svårigheter minskat.

Mayers (2007) skrev i sin artikel att metoden är viktig i handledningen. Med metoder ansåg man att framkallat aktivt deltagande och att det de gjorde var meningsfullt. Produktiva och uttrycksfulla uppgifter ansåg man vara bra i vardagliga sammanhang. Men för att de metoder man använder sig av skall vara till hjälp så krävs det engagemang av familjen. Mayers (2007) tog upp att föräldrar saknade professionellas stöd, saknade rätt hjälpmedel och ansåg att dessa var ett hinder i handledningen. Föräldrarna upplevde att de saknade tillräcklig information om olika kommunikationsmetoder. Föräldrarna sak-

nade information om framtida utvecklingar. Handledarens roll är att stöda de närstående som i sin tur stöder barnets utveckling.

Som handledare gäller det att ge människor det stöd de behöver för att själva som individ kunna identifiera vad som behöver utvecklas. Som professionell betonar vi vikten av att stöda personer som finner sig i en utsatt situation. Som professionell är det viktigt att få människan att veta hurdan hjälp hon kommer att behöva. Empowerment handlar om att ha makt över människans tillvaro och hur man kan hjälpa och stöda varandra. Då en handledare använder sig av ett empowerment stödande arbetssätt är utgångspunkten att stärka grupper och individer på det sättet att de får kraft till förändring. Empowerment handlar om att ge olika former av stöd. I detta arbete togs det upp om sagoboksläsning och video inspelningar. Med att läsa böcker tillsammans ökade man interaktionen mellan barn och förälder. Det betyder att man jobbar för att kommunikationen skall bli bättre både för barnet och föräldern. Med hjälp av empowerment lägger man stor vikt vid sambandet mellan sin livssituation och samhället runtomkring. Med empowerment vill man höja självförtroendet, öka färdigheter i AKK användningen och bidra till en bättre självbild. Att övervinna sig själv kan man beskriva som jämlikt med empowerment. Det vill säga att personer med ett funktionshinder klarar bättre av vardagen och lära sig att leva med situationen. (Askheim et al. 2012)

I rollen som pedagog måste man kunna göra planer, sätta mål och bedöma barnets förmågor. Den kommunikativa miljön är också viktig i pedagogens roll. Dessutom måste pedagogen kunna utveckla barnets förmågor, introducera och använda hjälpmedel. (Heister Trygg 2012: 30-34)

Då vi använder oss av hjälpmedel är hjälpmedlet pedagogiskt om det gör det möjligt att utföra en pedagogisk uppgift. Ett pedagogiskt hjälpmedel är en förbrukningsvara som gör det möjligt för en elev att kunna delta i t.ex. skolarbetet. I skolmiljön kan det vara t.ex. en dator med skriv- och kommunikationshjälpmedel. (Heister Trygg 1998:65)

Då personalen har brett kunnande och ger ett intryck av kompetensutveckling som är anpassad efter barnets behov inger det föräldrarna förtroende. Den person som är glad,

kunnig, intresserad, villig till samarbete är en person som inger förtroende hos föräldrarna. (Sandberg 2009: 269-271)

I artikeln skriven av Wadnerkar et al. (2010) fick man fram att det video-baserade arbetet i samband med användning av AKK var ett givande sätt att jobba på. Inspelningen ökade uppmärksamheten bland deltagarna under kommunikationer. Video-baserat arbete visade resultat på ökat beteende vid vissa ögonblick men visade också en minskning vid andra beteenden. Mammans ögonkontakt ökade med sin dotter. Video-baserat arbete ökade uppmärksamheten bland deltagarna under kommunikationssituationer. Familjen kunde utveckla sin förståelse för kommunikationen inom familjen. I denna studie ökade användningen av AKK märkbart. Man tyckte också att familjen var en viktig länk i utbildningen av AKK.

I arbetet med olika samhällsgrupper handlar det om att vi skall försöka ge människor det stöd de behöver för att själva identifiera vad som behöver utvecklas. Som socialpedagog kan vi stärka individer för att få den kraft de behöver för att ändra på sin situation. Som professionell kan vi hjälpa att förbättra självförtroendet, öka färdigheter och hjälpa att få en bättre jagbild. Det handlar om att personer lär sig att leva med sin situation och att klara av sin vardag. (Landstinget Sörmland 2014)

6.2 Sammanfattning

Jag anser att jag fått svar på min frågeställning. Resultatet påvisar att föräldrar uppskattar handledning. De föräldrar som fått handledning var mer positiva till deras barns funktionshinder och likaså till framtiden. Men gränsen mellan att vara nöjd med handledningen eller inte upplevde jag som rätt så diffus. Fick man hjälp och förståelse upplevde man handledningen positiv men om man upplevde brist i lärandet och brist i stöd av handledningen var man mer missnöjd.

Resultatanalysen visar att en lyckad handledning ur familjens perspektiv innebär att man får mer handledning för föräldrar under hela den tid då barnet utvecklas och genom att förbättra relationen mellan professionella och familjer. Att komma ihåg handledarens

viktiga roll vid användningen av olika program som t.ex. sagoboksläsning och handledning åt familjen ökar barns självständighet i användandet av AKK. Föräldrar lärde sig mer och fick den information de behövde med hjälp av handledaren och metoder som var meningsfulla och framkallade aktivt deltagande. Handledarens roll är att stöda de närstående som igen stöder barnets utveckling och att ge människor det stöd de behöver för att själva som individ kunna identifiera vad som behöver utvecklas. Som professionella poängterar vi vikten av att stöda personer som finner sig i en utsatt situation.

Resultatet visade att en lyckad handledning ur familjens perspektiv innebär att man önskade sig mer handledning under hela tiden då barnet utvecklas. Man ville förbättra relationen mellan de professionella och familjerna. En metod som användes i en forskning var sagoboksläsning och att handledning av familjen ökade barnets självständighet i användandet av AKK. Handledarens roll är att stöda närstående som igen stöder barnets utveckling. Vid handledning lärde sig familjerna mer och fick den information de behövde. De lärde sig att ge människan det stöd de behöver för att själva som individ kunna identifiera vad som behöver utvecklas.

7 DISKUSSION

I detta kapitel kommer jag att reflektera över arbetsprocessen och metoden jag använt mig av. Dessutom kommer jag att ta upp om en fortsatt möjlighet till forskning inom detta ämne.

Jag är själv nöjd med min arbetsprocess. Jag valde i början av min examensarbetsprocess att göra en litteraturstudie. Med tanke på min frågeställning så var litteraturstudie ett bra val. Om jag nu skulle börja om skulle jag göra en produkt. Men inte nödvändigtvis inom just detta område. Produkten skulle medföra något konkret att ta med till en arbetsplats. Men eftersom jag valde en litteraturstudie och har nu blivit färdig med den kan jag inte vara annat än nöjd.

Med min tidigare arbetserfarenhet och den kunskap jag har nu, har jag märkt att under åren jag jobbade med äldre använde jag mig av GAKK utan att egentligen tänka på det. Som blivande socionom tycker jag att användningen av AKK borde användas mera. Jag tycker att användningen borde öka inom alla yrkeskategorier inom socialvården. Som t.ex. handledare vid skyddshemmet är det en utmaning då kunder inte pratar varken finska eller engelska. Jag tänkte mig att med hjälp av bilder så kunde man förklara en hel del mer än vad man nu kan. Detta skulle öka förståendet från kundens och handledarens sida.

Resultatet visade att handledning för föräldrar var viktigt. Kommunikationen och teamkänslan blev starkare ju mer man samarbetade mellan familj - handledare. Relationen mellan familjer och professionella förbättrades. Samarbetet mellan familjer och handledare gjorde att föräldrar lärde sig mer om barnets AKK. Handledarens roll är att stöda de som står barnet nära som igen hjälper barnet både i utveckling och ger stöd. Då handledning fungerade mellan professionella och familjer ökade barnets självständighet i användandet av AKK.

Som socionom har vi färdigheter att hjälpa personer med sociala problem och socionomen har färdigheter att lösa dessa. För socionomen är det viktigt att vi kan samspela med andra människor. Socionomens roll i kommunikation och samspel är att vara närvarande i just den situationen. En socionom skall kunna vänta och ge det utrymme åt initiativtagaren och dessutom kunna svara på den andras kommunikationssätt. Som socionom skall vi kunna känna igen att kommunikationssättet är det rätta för individen och att annars kunna anpassa sig så att man beaktar kommunikationsbehovet hos den man kommunicerar med. Socionomen skall kunna handleda föräldrar och familjen till rätt ställe för att få den hjälp barnet behöver. Socionomen visar professionalitet i att vara lyhörd och är aktiv inom AKK användandet. Socionomens kunskap är viktig för främjandet av barnens delaktighet. Som socionom jobbar vi för att få barn delaktiga och att barnens åsikter skall höras på och att barn skall få möjlighet att uttrycka sina tankar. Socionomen skall vara tillgänglig och kunna anpassa miljön barnet finner sig i för att stöda delaktighet. Föräldrar är en tillgång i arbetet med AKK. Om socionomen kan använda sig av föräldrarnas kännedom om barnet så kommer samarbetet att fungera bättre.

Som fortsatt forskning skulle jag föreslå att forska i hur syskon upplever användningen av AKK i familjen. I mitt arbete togs ju upp hur en handledare kan hjälpa och stöda familjen. Det skulle vara intressant att veta hur syskonen upplever situationen i familjen.

KÄLLOR

- Arcada 2012, Livskvalitetsprojekt. Tillgänglig
[:http://inside.arcada.fi/livskvalitetsprojektet/livskvalitetsprojektet/](http://inside.arcada.fi/livskvalitetsprojektet/livskvalitetsprojektet/) . Hämtad 19.1.2015
- Askheim, Ole Petter & Starrin, Bengt. 2012. *Empowerment i teori och praktik*. 4 uppl. Dalby: Dimograf
- Bailey, R.L., Parett, Jr. H.P., Stoner, J.B., Angell, M.E. & Carroll, K. 2006. *Family members perceptions of augmentative and alternative communication device use*. Tillgänglig:
<http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.arcada.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=38b34d03-6ee1-4128-86f3-1a1afbe00c13%40sessionmgr4005&vid=9&hid=4107> Hämtad 11.9.2015
- Barnvårdsföreningen. 2015. ADHD-center. Tillgänglig:
http://adhd.bvif.fi/sve/service/for_familjer/familjehandledning/ Hämtad 1.5.2015
- CODEX. Regler och riktlinjer för forskning*. 2015. Vetenskapsrådet, Uppsala Universitet. Tillgänglig: <http://codex.vr.se/forskarensetik.shtml> Hämtad 3.9.2015
- EDU.fi. 2010. *Planera-skolstadier och teman. Förskoleundervisning*. Tillgänglig:
http://edu.fi/planera/forskoleundervisning/om_barns_sprak/sprakstodjande_aktiviteter/aktiviteter/sagor Hämtad 4.11.2015
- Folkhälsan.2014. *Kompetens – engagemang – omsorg*. Tillgänglig:
<http://www.folkhalsan.fi/startside/Var-verksamhet/> Hämtad 1.5.2015
- Forsberg, Christina & Wengström, Yvonne. 2013. *Att göra systematiska litteraturstudier – Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning*. 3 uppl. Stockholm: Natur och Kultur. 219 s.
- Forskningsetiska delegationen. 2014. *God vetenskaplig praxis*. Tillgänglig:
<http://www.tenk.fi/sv/god-vetenskaplig-praxis-anvisningar/god-vetenskaplig-praxis> Hämtad 20.10.2015
- Forsman, Andrea. 2011. *Användningen av alternativ och kompletterande kommunikation bland barn och unga i Svenskfinland*. Tillgänglig:
http://papunet.net/sites/papunet.net/files/tietoa/Opinnaytteet/gradu_Andrea%20Forsman.pdf Hämtad 7.9.2015

- Guide om möjligheterna med kommunikation*. 2004. Helsingfors: Förbundet Utvecklingshämning rf. 12 s. Tillgänglig: http://papunet.net/information/fileadmin/tiedostot/muut/guide_om_mojligheterna_med_kommunikation.pdf Hämtad 3.5.2015
- Heister Trygg, Boel. 2012. *AKK i skolan. En pedagogisk utmaning om alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) i förskola och skola*. Ljungby: SÖK, Södra regionens Kommunikationscentrum. 91 s.
- Heister Trygg, Boel. 1998. *Alternativ och kompletterande kommunikation (AKK) i teori och praktik*. Malmö: Tryckfolket. 228 s.
- Heister Trygg, Boel. 2010. *Graafinen kommunikointi. Esineet, kuvat ja symbolit puhetta tukevassa ja korvaavassa kommunikoinnissa*. Kouvola: kehitysvammaliitto. 150 s.
- Jakobsen, Dag Ingvar. 2007. *Förståelse, beskrivning och förklaring - Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*. Studentlitteratur: Lund. 327 s.
- Kent-Walsh, J., Binger, C & Hasham, Z. 2010. *Effects of parent instruction on the symbolic communication of children using augmentative and alternative communication during storybook reading*. Tillgänglig: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.arcada.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=38b34d03-6ee1-4128-86f3-1a1afbe00c13%40sessionmgr4005&vid=20&hid=4107> Hämtad 11.9.2015
- King, M. Amie & Fahsl, J. Allison. 2012. *Supporting Social Competence in Children Who Use Augmentative and Alternative Communication*. Tillgänglig: <http://web.b.ebscohost.com.ezproxy.arcada.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=d6a6ee0b-f1b0-47c9-82c1-7938c5fe49e1%40sessionmgr114&vid=18&hid=109> Hämtad 11.9.2015
- Landstinget Sörmland. 2014. *Definitioner och begrepp inom folkhälsovetenskapen*. Tillgänglig: <http://www.landstingetsormland.se/Paverka-sjalv/Folkhalsa/Definitioner-och-begrepp/#Empowerment> Hämtad 18.8.2015
- Madsen, Bent. 2001. *Socialpedagogik*. Studentlitteratur: Lund. 244 s.
- Malmö Högskola. 2015. *Handledarens roll*. Tillgänglig: <http://www.mah.se/Utbildning/Uppdragsutbildning/APL/Genomforande-av-utbildningen/Handledning/Handledarens-roll/> Hämtad 4.11.2015
- Myers, C. 2007. *"Please listen, its my turn": Instructional approaches, curricula and contexts for supporting communication and increasing access to inclusion* Tillgänglig: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.arcada.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=38b34d03-6ee1-4128-86f3-1a1afbe00c13%40sessionmgr4005&vid=11&hid=4107> Hämtad 11.9.2015

Papunet. 2013. *Information om talhandikapp och material för kommunikation*. Tillgänglig: <http://papunet.net/information/samspel/observation-av-samspel/litteratur-och-linkar/> Hämtad 3.5.2015

Papunet. 2015. *Bliss-språkets uppbyggnad*. Tillgänglig: <http://papunet.net/svenska/information/bliss-sprakets-uppbyggnad> Hämtad 12.10.2015

Parette, P., Shu-Ju L. Chuang & Blake Huer, M. 2004. *First-generation chinese american families attitudes regarding disabilities and educational interventions*. Tillgänglig: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.arcada.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=38b34d03-6ee1-4128-86f3-1a1afbe00c13%40sessionmgr4005&vid=5&hid=4107> Hämtad 11.9.2015

Romski, M., Sevcik, R.A., Adamson, L.B., Smith, A., Cheslock, M. & Bakeman, R. American journal of speech-language pathology. Vol. 20. 2011. *Parent perceptions of language development og toddlers with developmental delays before and after participation in parent-coached language intervention*. Tillgänglig: http://reseauconceptuel.umontreal.ca/rid=1NGZ05FHV-13QZZ6K-1R9/BOUL%C3%89-RILEY_St%C3%A9phanie_vignette4_Article.pdf Hämtad 1.11.2015

Teckenpärlor. 2014. *Vad är TAKK?* Tillgänglig: <http://www.teckenparlor.se/takk/vad-ar-takk> Hämtad 18.8.2015

Sandberg, Anette (red.). 2009. *Med sikte på förskolan – barn i behov av stöd*. Lund: Studentlitteratur. 304 s.

Vendelin, Heini. 2006. *Vanhempien ja opettajien kokemuksia lasten kommunikointikan-sioiden käytöstä*. Tillgänglig: http://papunet.net/fileadmin/muut/opinnaytteet/heini_vendelin.pdf Hämtad 7.9.2015

Wadnerkar, M.B., Pirinen, T., Haines-Bazrafshan, R., Rodgers, J. & James, D. 2010. *A single case study of a family-centred intervention with a young girl with cerebral palsy who is a multimodal communicator*. Tillgänglig: <http://web.a.ebscohost.com.ezproxy.arcada.fi:2048/ehost/pdfviewer/pdfviewer?sid=38b34d03-6ee1-4128-86f3-1a1afbe00c13%40sessionmgr4005&vid=7&hid=4107> Hämtad 11.9.2015

BILAGOR

Bilaga 1 – Använda databaser och sökord

Databas	Sökord	Träffar	Valda
Ebsco Host	Communication* ab and child* ab and AAC* ab and Family* ab	4 st.	2
Ebsco Host	Communication* ab and Child* ab and AAC* ab and Family* ab and Support* ab	2 st.	2
Google Scholar	Artikel Boel Heis- ter Trygg AKK Familj	1 st	1
Ebsco Host	AAC* ab and Communication* ab and Child* ab	38 st.	1

Bilaga 2 – Valda artiklar

<p>1. R.L. Bailey, H.P. Parette, JR. J.B. Stoner, M.E. Angell, K. Carroll. 2006. <i>Family members perceptions of augmentative and alternative communication device use</i></p>	<p>Syftet med forskningen var att undersöka familjemedlemmars uppfattning om användning av AKK</p>	<p>6 familjers medlemmar</p>	<p>Resultatet var positivt men familjer poängterade att det behövs tid för utbildning och samarbete mellan familjer och professionella</p>
<p>2. C. Myers. 2007. "Please listen, its my turn": Instructional approaches, curricula and contexts for supporting communication and increasing access to inclusion</p>	<p>Syftet med forskningen var att få fram familjers engagemang i barnens program</p>	<p>Metoden som användes var en intensiv 4 veckors sommarkurs. Barn i åldern 5-9 år deltog</p>	<p>Resultatet visade att föräldrars engagemang i sina barns skolgång och lärande av AKK var viktig. Det togs också upp hur viktig samarbete mellan skola och hem</p>
<p>3. M.B. Wadnerkar, T. Pirinen, R. Haines-Bazrafshan, J. Rodgers, D. James. 2010. <i>A single case study of a familycentred intervention with a young girl with cerebral palsy who is a multimodal communicator</i></p>	<p>Syftet var att kunna utvärdera hur video inspelningar hjälper och ökar interaktion mor-barn</p>	<p>En flicka med cp-skada, hennes föräldrar och bästa vän</p>	<p>Det visade sig att ögonkontakten ökade mellan mor-barn</p>
<p>4. Jennifer Kent-Walsh, Katy Binger, Zishan Hasham. 2010. <i>Effects of parent instructions on the symbolic communication of children using augmentative and alternative communication during storybook reading</i></p>	<p>Syftet var att få fram familjers engagemang i bokläsning</p>	<p>6 familjer deltog, en av föräldrarna med sina barn deltog</p>	<p>Alla sex föräldrar lärde sig att kommunicera mera korrekt. 6 barn som använde AKK ökade sin kommunikations turtagande och barnens språkbruk ökade</p>
<p>5. Phil Parette, Shu-Ju L. Chuang, and Mary Blake Huer. 2004. <i>First-Generation Chinese American families attitudes regarding disabilities and educational interventions</i></p>	<p>Syftet var att få fram hurdan uppfattning familjemedlemmar har som berör funktionshinder och hur verk-samma man är inom utbildningens beslutsprocesser</p>	<p>6 familjers medlemmar</p>	<p>Den familjecentrerade studien som visade framgångsrik kommunikation ansåg familjen vara till nytta för att utveckla sin förståelse av kommunikation inom familjen.</p>
<p>6. MaryAnn Ronski, Rose A. Sevick, Lauren B. Adamson, Ashlyn Smith, Melissa Cheslock, Roger Bakeman. 2011. <i>Parent perceptions of the language development of toddlers with developmental delays before and after participation in parent-coached language interventions</i></p>	<p>Syftet var att få fram studie hur föräldrar uppfattar kommunikationsutveckling före och efter deltagandet i språk handledning.</p>	<p>Femtiofem föräldrar till barn med språksvårigheter.</p>	<p>Då föräldrar är involverade leder det till positiva förändringar i föräldra-barn interaktionen.</p>

